

מתורתו של צדיק אביר יעקב

קהל סללי פתח

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע | על דרך הפשט לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' כי תשא תשפ"ו

בית יעקב

יסורי הצדיקים בעולם הזה

הודעני נא את דרךך (לג יא).

חסדי הכורא כייסורי הצדיקים בעולם הזה

ידוע טעם ביאת היסורים על הצדיקים בעולם הזה, שהוא כענין על מעוט עוונותיהם, כדי שיקבלו שכר משלם בעולם הבא. הנהגה זו היא משפט צדק, מאחר שהעולם הבא הוא המוכן למנוחה ושלווה לנצח, ואלו בעולם הזה לא שייך כלל קורת רוח ומנוחה, על כן כאשר הצדיק מקבל יסורים הרי זה צדקה עבורו, שייסורים אלו מועטים ובזמן הראוי להם יותר, וכל זאת עבור קבלת המנוחה האמתית והשלמה לעולם הבא.

הצדיקים אינם מעוניינים בתענוגי העולם הזה

על כך כתב רבנו זיע"א (הודש טוב, דרוש ח' לפטורים), כי אם נתבונן בזה יותר, נבין את צדקות ה' עם הצדיקים כאשר מביא עליהם היסורים לכפרת מעוט עוונם, והוא לפי שהצדיקים אינם חושקים וחפצים בתענוגות העולם הזה, מפני שיוצאים בלבם שהוא אינו העולם האמתי, אלא חפצים בתאוות עולם החיים הנצחיים. והקדוש ברוך הוא היורד לעמק דעתם בזה, משלם להם על עוונם בזה העולם בו הם אינם חפצים להנות.

ומאידך, הרשעים חפצים להנות דוקא בעולם הזה ואינם חושקים כלל בתענוגות העולם הבא, ועל כן ה' יתברך משלם להם שכרם בעולם הזה בו הם חפצים, ושומר כל ענינם לעולם הבא.

כל אחד זוכה כפי רצונו

לכן נקראים הנהגות ה' בענין שכר וענין בעולם הזה בשם 'צדקות' ומשפט, לפי שנותן לכל אדם מישראל מה שלבו חפץ באמת.

על כך הכתוב אומר (תהלים קג ז) 'ודיע דרכיו למשה לבני ישראל עלילותיו, שעל דבר זה הודיע הקדוש ברוך הוא למשה רבנו עליו השלום כשהשיב לו על בקשתו 'הודעני נא את דרךך', מפני מה צדיק ורע לו, רשע וטוב לו. והשיב לו, שלצדיק גמור אין יסורים בעולם הזה, ולצדיק שאינו גמור נשלחים היסורים כדי לכפר לו על מקצת עוונותיו (ברכות ז). והכונה בזה היא כמו שנתבאר, שיש בזה הנהגה של חסד כלפי הצדיקים, שהם רוצים בייסורי העולם הזה כדי לקבל שכר שלם בעולם הבא.

יראת יעקב

זכות האבות וזכות הקרבנות

כנגד שלשת ספירות 'חסד גבורה תפארת'.

פר איל וככש - אברהם יצחק ויעקב

יסוד הדברים מופיע כבר בדברי המדרש (במדבר רבה יג יד), וזה לשונו: 'פר אחד בן בקר' כנגד אברהם שהיה עקר היחוס, שעליו נאמר (בראשית יח ז) 'ואל הבקר רץ אברהם'. 'איל אחד' כנגד יצחק, שנאמר בו (בראשית כב יא) 'ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו'. 'כבש אחד', כנגד יעקב, שנאמר בו (בראשית ל ט) 'והקשבים הפריד יעקב'. עד כאן ורמז לזה כתב רבנו יעקב בעל הטורים עליו השלום (במדבר ז טו), כי התבות 'פר איל כבש' עולות (עם הפולל) בגימטריא כחשבון התבות 'אברהם יצחק ויעקב' (644).

התעוררות זכות אבות בהקרבת הקרבנות

נראה כי עמק הענין הוא, שזכות האבות הקדושים מתעוררת כאשר מקריבים בגיהם את הקרבנות הללו על גבי המזבח, ומסיעת להם בקבלת הקרבן לרצון ולרחיח גיחוח לפני ה'. לכן, כאשר עמד משה רבנו לחלות ולחנן לה' כי ימחל לישראל, בקש לעורר את זכות האבות, ואמר 'זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך'. אכן, כדי לסייע לזה, חפץ להזכיר גם את זכות הקרבנות שעתידים ישראל להעלות על גבי המזבח, השיכים לזכות האבות, ורומזים למדות ותכונות אבותיהם הקדושים הטובות בהם מזמן יצירתם.

הזכרת הקרבנות לכישול חרון אף

לכן אמר משה, כי למרות שעתה חטאו ועשו עגל מסכה, אין ספק כי בעצמם יודעים ישראל שאין ממש במעשה העגל, ובדאי ישובו בתשובה במקרה, יעזבו את הטעות והטעות שבידם, וירצו לעבודה האמתית והראויה, הקרבת פרים אילים וכבשים במזבח.

על כן פתח והזכיר, 'למה ה' יחרה אפך, אפך ראשי תבות אילים פרים כבשים, כלומר, בזכות הקרבנות שעתידים ישראל להקריב, ראוי להסיר מעליהם את חרון אף ה', ולזכר להם ברית אבותיהם הקדושים העומדים להם ומסיעים לעבודת הקדש, בהקרבת הקרבנות על המזבח.

ויחל משה את פני ה' אלקיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה... זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך (לב יא-יב).

מאיגרא רמה לכירא עמיקתא

כל הבריאה כלה, עמדה וצפתה לבני ישראל מיום שנברא העולם, שיבואו ויקבלו את התורה. והנה, הגיע הרגע המיחל, וכל ברואי עולם עמדו בדממה לשמוע ולראות את מעלתם של ישראל. אך לגל השבר והצער, לא ארכו הימים, ונפלו ישראל מאיגרא רמה לכירא עמיקתא, ככלה עלובה המקלקלת בתוך חפתה, וחטאו בחטא נורא, חטא העגל. את פרות הבאוש של מעשה זה, אוכלים ישראל בכל הדורות שעברו מאז, ואין פרענות הבאה על ישראל שאין פוקדים עליהם גם חלק מעוון העגל. אך הצליח משה רבנו לפעול בתפלתו, שלא יכלו ישראל חלילה, ויתחלק ענינם על פני דורות הרבה.

הכיצד לא יחרה אף ה' בישראל על מעשה העגל

על תפלת משה רבנו עליו השלום, המחלה לפני ה' שייחוס על בני אהוביו, תמה רבנו זיע"א (מחשוף הלב, שמיני), כיצד העז משה לבקש מלפני ה', 'למה ה' יחרה אפך בעמך'. וכי איך לא יהיה חרון אף על ישראל, בשעה שלאחר כל הנסים שעשה עמם ה' בצאתם ממצרים, עזבו את בוראם מקור מים חיים, לחצב להם בורות נשברים, ועשו להם עגל מסכה, והרי עבודה זרה היא העוון החמור ביותר, ובדאי מתעורר חרון אף נורא על עובדיה.

שלושת מיני הקרבנות כנגד שלושה אבות ושלוש ספירות

לבאור הענין יש להביא מכתבי רבנו האר"י זיע"א (פרי עץ חיים שער ראש חדש א), הכותב כי בקרבנות העולים לפני ה' במזבח, נתן להביא שלושה מיני בהמות, פרים אילים וכבשים. מינים אלו עומדים כנגד שלשת האבות הקדושים. פר כנגד אברהם אבינו עליו השלום, איל כנגד יצחק אבינו עליו השלום, וכבש כנגד יעקב אבינו עליו השלום. וזהו

באור יעקב

להצילך ולתת איביך לפניך

כדרכו בבית הכנסת שילו להתמיד בלמודו.

השמש שילו הפך לראות מה יעשה רבנו בשעה מסכנת זו. בשל כך התגב מעבר לחלון והציץ לתוך בית הכנסת, ומצא את רבנו כשהוא יושב ולומד. לפתע ראה את רבנו קם ממקומו, פורש כפיו כפני מעלה וקורא: "רבנו של עולם, האם לא אוכל אני להגן על העיר?" ומיד נתישב שוב, והמשיך לעין בספר כדרכו.

כעבר שעה קלה נכנס השמש לבית הכנסת, ואז אמר לו רבנו יעקב: "טוב שבאת שלמה. לך אל השייך אל אסלאם ותאמר לו: הלילה ישכב בשעה הרגילה על משכבו. בורא עולם הוא ילחם בברברים". שאלו השמש האם אמנם ילך בשעת סכנה, אך רבנו לא השיב לו והמשיך בלמודו. הבין השמש שעליו ללכת. יצא השמש והלך אל השייך ומסר לו את דברי הרב, אבל השייך לא האמין לדברים, ואל שריו אמר: "אנחנו מעטים והם רבים, מה יהיה בסופנו?"

ואולם, עוד בטרם הספיק שלמה השמש לשוב אל הרב לבית הכנסת, הגיעו שני פרשים ממשרתי השייך אל רבנו לבית הכנסת, נפלו לפניו על פניהם וקראו: "אלחזן אלכבירו! [הרב הגדול], השייך שולח לך תודתו! בעינינו ראינו את הנס הגדול! רבנו עשה עצמו תם וישאלם: "מה הנס שראיתם?" ענו ואמרו: "הם עלו עלינו כארבה, והנה נשבה רוח ולא נשאר מהם פליטה! רדפנו אחריהם, ופתאום נעלמו מעינינו כאלו טלטלתם הרוח מכאן". אמר להם רבנו יעקב: "אכן אנשי חיל אתם!" השיבו: "מה אנחנו? יודעים אנו כי הכל מעשה ידך הוא". אבל רבנו לא שעה אליהם ולא התיחס לכבוד שרחשו שילו, אלא הרכין שוב את ראשו והמשיך בלמודו.

הגויים תושבי תאפילת ידעו גם הם את כחו הגדול ואת קדשתו הרבה של רבנו, ביצעם כי זכותו של רבנו מגנה על היהודים. אבל למרות כן שנאתם ליהודים גדולה היתה מאמונתם ברבנו. בשל כך, לא אחת היו שולחים לעיר את ה"פלשתים", גויים זרים ברברים שהיו מציקים ליהודים. כאשר 'פלשתים' אלו היו מגיעים לעיר, גם השייך אל אסלאם היה פוחד מהם מאוד, שמא יכו מכה רבה גם בו ובאנשיו. בשל כך העמיד אנשי חיל להלחם כנגד הגויים הללו. אבל גם החילים הללו, אנשי השייך פחדו מאויביהם, ובינתיים, כאשר העיר נותרה ללא משמר, התפרצו הזרים הללו לתוך העיר ועשו בה שמות.

באחת הפעמים, הגיעו הברברים הללו לתוך העיר, וכפסע היה ביניהם לבין התפרצותם לתוך המלאח^(רבע היהודים) להכות ביהודים, והסכנה גדולה. אותה שעה שעת מנחה היתה, אבל בתאפילת אין מתפללים מנחה גדולה אלא מתפללים בין השמשות ואחר כך לומדים קצת ויש כאלו שמתפללים ערבית. ברם, ביום זה, בראות היהודים שהם בסכנה גדולה, אזי מרב פחד התחבאו היהודים בבתיהם ולא יצאו לתפלת מנחה בראות רבנו 'אביר יעקב' כן, צוה באותה שעה על בנו הרב אהרן שילך ויאסף מנין יהודים לתפלה. תמה הבן: "הלא שעת סכנה היא, ואתה אומר שאלך ואאסף מנין?" גער בו אביו: "האם אין אמונה בלבך?" הלך הבן והביא מנין יהודים. התפלל רבנו יעקב בנחת, אבל מנגד, בנו ושאר היהודים שרויים היו בפחד גדול.

לאחר התפלה נגשו אליו אחדים ואמרו לו בפחד: "רבי, כפסע בינינו ובין המות. הברברים לא רחוקים מחומת המלאח". לא השיב רבנו כלום על השאלה אלא אמר: "היום החשיף, הבה ונתפלל ערבית". התפללו תפלת ערבית ונתפורו איש איש לביתו בפחד גדול, אך רבנו נשאר

קדושת יעקב

בקשת משה רבינו שהקב"ה ינהיג את ישראל בעצמו

עמנו אתה בכבודך ובעצמך, מה הפרש יש בינינו לבין שאר האמות, שגם הם יש להם שרים ומנהיגים למעלה וכל אחד מנהיג את אמתו, ואם אתה שולח עמנו מלאך נמצאנו כשאר האמות, ואנחנו רוצים שגם בזה תעשה לנו הבדלה והפלאה משאר האמות:

הנהגת הקב"ה את ישראל מוכיחה שמצאנו חן בעיניו

וזהו כונת הפסוקים: **ויאמר פני ילכו**, דהיינו, המלאכים המשרתים פני, אחד מהם ילך לפניכם. ועל זה השיבו משה: מה הדבר הזה שאמרת לי, וכי אנחנו יכולים לעלות בלי שומר עמנו, **אם אין פניך הלכים**, שהוא המלאך שאמרת, **אל תעלנו מזה**, דאין אנו יכולים לעלות בלי שומר, אבל גם אם ילך המלאך עמנו אין לנו שום רבותא משאר האמות, דגם הם יש להם שומר ומנהיג. אמנם אני רוצה **במה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך**, ומציאת חן היא הלוא **בלכתך עמנו**, אתה בכבודך ובעצמך ולא על ידי מלאך, ובזה **ונפלינו אני ועמך מכל העם**, שזו היא הפלאה גדולה שהם מתנהגים על ידי שליח ואנחנו על ידיך. והשיבו הקדוש ברוך הוא **גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה**: (פיתוחי חותם)

ויאמר פני ילכו והנחתי לך. ויאמר אליו אם אין פניך הלכים אל תעלנו מזה. ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלוא בלכתך עמנו [ונפלינו אני ועמך מכל העם וגו']. ויאמר ה' אל משה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה [וגו' (ג' יד-יז)].

תשובת משה לקב"ה צריכה ביאור

יש לתמה, שהרי הקדוש ברוך הוא אמר למשה **פני ילכו**, והוא משיבו **אם אין פניך הלכים**, הרי אמר לו **פני ילכו**. ואף על פי שרש"י זכרוננו לברכה ישב המקראות, מכל מקום לגבי דקדוק **פני ופניך** נשאר הדבר קשה:

ואפשר לומר, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה במדרש (שמ"ר לב א-ב) דהקדוש ברוך הוא אמר למשה שישלח עמהם מלאך, ומשה לא רצה במלאך, רק בקש מהקדוש ברוך הוא שילך עמהם הוא בכבודו ובעצמו, ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר צ"א א) שהמלאך שבא בימי יהושע אמר לו (יהושע ה' יד) 'עתה באתי, שאמר לו: משה רבך לא קבלני, ועתה באתי. והנה משה אמר להקדוש ברוך הוא: אם לא תלך